

לב ע"ב

[א] במשנה מלתקוע ומתעסקין עמהן כו' - כצ"ל.

לג ע"א

[א] גמ' בשבת ואין צריך לומר - תא"מ.

אור אליהו

שתיבת "אבל" משמעותה היא לשון ניגוד, וכאן אין ניגוד בין הרישא לסיפא¹⁹. ועיין הערה²⁰.

[א] בגמ': "אבל מתעסקין בהם עד שילמדו. אמר רבי אלעזר אפילו בשבת. תני נמי

[א] במשנה: "אין מעכבין את התנוקות מלתקוע, ומתעסקין עמהן עד שילמדו" - כן צריך לומר¹⁷. ולא כגירסא שלפנינו: "אין מעכבין את התנוקות מלתקוע, אבל מתעסקין עמהן עד שילמדו"¹⁸. והטעם נראה, משום

הגדול שהשמיט שם בכל הפרק ולא הביא דין עליית ההיכל, ואדרבה סתם בהלכה ז' שהגגים והעליות לא נתקדשו. ולכן נלע"ד דבר חדש, והוא דעליות לא גרעי ממחילות, וכיון דבמחילות מסקינן לחלק בין פתוחות להעזרה לפתוחות להר הבית, גם בעליות אמרינן, דאם לולין פתוחות מהם להעזרה הם קדושים. ולפי זה שוב לא צריכנא לחלק בין עליות ההיכל לשאר עליות, וגם עליות ההיכל לא נתקדשו" כו'. ואם כן הוא הדין לגג ההיכל.

והעליות לא נתקדשו. ולכן נלע"ד דבר חדש, והוא דעליות לא גרעי ממחילות, וכיון דבמחילות מסקינן לחלק בין פתוחות להעזרה לפתוחות להר הבית, גם בעליות אמרינן, דאם לולין פתוחות מהם להעזרה הם קדושים. ולפי זה שוב לא צריכנא לחלק בין עליות ההיכל לשאר עליות, וגם עליות ההיכל לא נתקדשו" כו'. ואם כן הוא הדין לגג ההיכל.

ומה שברישא נקטה המשנה לשון של דיעבד "אין מעכבין", שמשמע שרק אין מעכבין, אבל לא נותנים להם לכתחילה, ואילו בסיפא נקטה המשנה לשון של לכתחילה "ומתעסקין" - כתב השיטה מקובצת (ערכין ג ע"א אות יב) בשם תוס' רא"ש שלא זו אף זו קתני. אכן להלן הגמ' (לג ע"א) הקשתה כעין זה (לגירסת רש"י, ועיין תוס' שם ד"ה תניא) על הברייתא שמובאת שם, וכבר דנו המפרשים מדוע לא הקשתה הגמ' כן גם על המשנה (עיין יום תרועה, מרומי שדה ושפת אמת).²⁰ ובעבודה ברורה ביאר את הנהגת רבינו באופן זה: "והטעם דהוקשה להם, דלכאורה אם אמרינן בסיפא שמתעסקין, כל שכן שאין מעכבין, והרישא שאין מעכבין היא משנה שאינה צריכה, לכן מוחקים תיבת 'אבל', והיינו שהכל בבת אחת, שאין מעכבין ומתעסקין". ובאמרי סופר ביאר באופן אחר עי"ש.

17. וכן גירסת הרי"ף (ט ע"ב), הרמב"ם (פירוש המשניות ד, ח), הרא"ש (ד, ו), בה"ג (יז ר"ה עמ' רכו), רי"ץ גיאת (הלכות ר"ה עמ' נא), שבולי הלקט (סדר ר"ה רצה), אגור (הלכות ר"ה תתקי), תניא (עז), מאירי (חיבור התשובה עמ' 304 הוצאת 'קדם') ורע"ב. וכן הוא בכמה כתבי-יד: ביהמ"ל 108 (אנלאו 319), ביהמ"ל (ניו יורק) 1608 וכתב-יד מינכן 95.

18. אמנם, כך היא הגירסא בפסיקתא זוטרתא (וירא כב, יג), רבינו חננאל, תוס' (ערכין ב ע"ב ד"ה אין), פסקי רי"ד. וכן הוא בכת"י הספרייה הבריתית 400.

19. ונראה שהתוי"ט (ד, ח) הרגיש בקושי זה, ולכן כתב: "אבל מתעסקין וכו' - הכי קאמר, אין מעכבין כו' אבל מתעסקין נמי. אי נמי 'אבל' כמו ברם, דאשכחן במשנה ב' פ"ק דמעילה" עכ"ל